

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ УПОВНОВАЖЕНИХ З АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

в органах місцевого самоврядування
та на підприємствах, установах, організаціях,
що перебувають у комунальній власності
територіальних громад

Ці Методичні рекомендації розроблені відповідно до положень Закону України "Про запобігання корупції", Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції, затвердженого наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 27.05.2021 № 277/21, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 14.07.2021 за № 914/36536, Типової антикорупційної програми юридичної особи, затвердженої наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 10.12.2021 № 794/21, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 31.12.2021 за № 1702/37324, рекомендацій Ради Європи стосовно формування політики у сфері публічної етики на місцевому рівні (CEGG/PAD (2023) 13) та підготовлені за підтримки Програми Ради Європи "Посилення доброго демократичного врядування і стійкості в Україні", в рамках міжвідомчої робочої групи з підготовки пропозицій щодо формування політики у сфері етичних правил поведінки серед депутатів місцевих рад та виборних осіб місцевого самоврядування, утвореної відповідно до наказу Національного агентства з питань запобігання корупції від 19.06.2024 № 156/24.

Методичні рекомендації розроблено задля уникнення типових помилок, які виникають при призначенні та організації роботи уповноважених з антикорупційної діяльності в органах місцевого самоврядування та на підприємствах, в установах, організаціях, що перебувають у комунальній власності територіальних громад.

Пропоновані рекомендації мають інформаційно-роз'яснювальний характер, не встановлюють правових норм та не включають усіх аспектів діяльності уповноважених з антикорупційної діяльності. Розраховані для використання у роботі керівниками органів місцевого самоврядування, керівниками підприємств, установ та організацій, що перебувають у комунальній власності територіальних громад, та уповноваженими з антикорупційної діяльності.

Зміст

Перелік скорочень	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ I	
УПОВНОВАЖЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ (УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА) В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	7
РОЗДІЛ II	
ДІЯЛЬНІСТЬ УПОВНОВАЖЕНОГО ПІДРОЗДІЛУ (УПОВНОВАЖЕНОЇ ОСОБИ) В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	19
РОЗДІЛ III	
ПРИЗНАЧЕННЯ УПОВНОВАЖЕНОГО НА ПІДПРИЄМСТВАХ, В УСТАНОВАХ, ОРГАНІЗАЦІЯХ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ У КОМУНАЛЬНІЙ ВЛАСНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	23

Перелік скорочень

Національне агентство —	Національне агентство з питань запобігання корупції;
Професійний стандарт —	Професійний стандарт "Уповноважений з антикорупційної діяльності", затверджений наказом Міністерства економіки України від 31.12.2021 № 1193;
Типова АКП —	Типова антикорупційна програма юридичної особи, затверджена наказом Національного агентства від 10.12.2021 № 794/21, зареєстрована у Міністерстві юстиції України 31.12.2021 за № 1702/37324;
Типове положення —	Типове положення про уповноважений підрозділ (уповноважену) особу з питань запобігання та виявлення корупції, затверджене наказом Національного агентства від 27.05.2021 № 277/21, зареєстроване у Міністерстві юстиції України 14.07.2021 за № 914/3653;
Уповноважені особи (уповноважені підрозділи) —	уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції в органах місцевого самоврядування, визначені статтею 131 Закону України "Про запобігання корупції";
Уповноважений —	особа, відповідальна за реалізацію антикорупційних програм юридичних осіб відповідно до статті 62 Закону України «Про запобігання корупції»;
ВАНП —	військові адміністрації населених пунктів.

ВСТУП

Місцеве самоврядування є специфічною формою публічної влади і невід'ємною частиною демократичної держави.

Реформа децентралізації дала змогу створити сильні територіальні громади, які розпоряджаються більшою кількістю ресурсів та наділені здатністю до автономії. В умовах воєнного стану стало очевидним, що зазначена реформа, незважаючи на те, що вона ще не завершена до кінця, позитивно вплинула на розвиток та посилення інституту місцевого самоврядування і дала змогу населеним пунктам самостійно справлятися з проблемами та викликами, які на сьогодні як ніколи гостро постають перед громадами.

Законодавець наділив органи місцевого самоврядування широким спектром повноважень, зокрема: у сфері управління комунальною власністю; соціально-економічного та культурного розвитку; бюджету, фінансів і цін; житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту та зв'язку; будівництва; освіти, охорони здоров'я, культури, молодіжної політики, фізкультури та спорту; регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища; соціального захисту населення; зовнішньоекономічної діяльності; оборонної роботи; організації та забезпечення цивільного захисту тощо.

Органи місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення, віднесених Конституцією України та законами України до їхньої компетенції, є суб'єктами владних повноважень, які виконують владні управлінські функції, зокрема нормотворчу, координаційну, дозвільну, реєстраційну, розпорядчу¹. Крім того, від імені та в інтересах територіальних громад права суб'єкта комунальної власності здійснюють відповідні ради.

Діючи в межах закону, органи місцевого самоврядування не підпорядковуються іншим органам, а будь-який адміністративний контроль за їхніми діями можливий лише з метою забезпечення законності та конституційних принципів місцевого самоврядування.

Маючи правову, організаційну та матеріально-фінансову самостійність, органи місцевого самоврядування провадять свою діяльність і несуть за неї встановлену законом відповідальність. Однак така діяльність має низку ризиків, що нерідко призводить до порушення норм антикорупційного законодавства.

Водночас корупція на місцевому рівні негативно впливає на реалізацію конституційних прав і свобод мешканців територіальної громади, поглиблює соціальну нерівність, знижує рівень економічного розвитку, викликає недовіру як до органів місцевого самоврядування, так і до держави в цілому та створює негативний імідж України на міжнародній арені.

Саме тому головною метою [Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220](#), визначено досягнення значного прогресу в запобіганні та протидії корупції, забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх державних органів та органів місцевого самоврядування, а також належного процесу післявоєнного відновлення України.

Вимога українців мати добросовісні органи місцевого самоврядування стає все гострішою, а нетерпимість до фактів корупції все більшою. Утвердження культури добросовісності має стати тією рушійною силою, здатною ефективно запобігати корупції на

---

¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 143 Конституції України, пунктів „а“, „б“, „в“, „г“ статті 12 Земельного кодексу України, пункту 1 частини першої статті 17 Кодексу адміністративного судочинства України від 01 квітня 2010 року № 10-рп/2010 (абз. 3 п.п. 3.2 п. 3 мотивувальної частини).

місцях, допомогти розпочати відновлення та відбудову регіонів без зловживань, забезпечити відкриті і прозору взаємодію громадянина з органами місцевого самоврядування, державою та бізнесом.

Безумовно, від міського, сільського, селищного голови як головної посадової особи територіальної громади, а також від голови районної, обласної, районної у місті (у разі її створення) ради значною мірою залежать реалізація відомчої антикорупційної політики та формування політики доброчесності в органах місцевого самоврядування. Однак прихильність до високих антикорупційних стандартів, чесність та відповідальність голови громади, голови районної, обласної, районної у місті ради повинна знаходити реальну підтримку в депутатського корпусу, членів виконавчого комітету, посадових осіб місцевого самоврядування та мешканців громади.

Важливою складовою діяльності із запобігання корупції на муніципальному рівні є діяльність уповноваженого з антикорупційної діяльності. Саме ця особа наділена повноваженнями щодо здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства. Однак ефективна робота в галузі запобігання корупції можлива лише за умови ефективної співпраці зазначених вище осіб.

РОЗДІЛ І

УПОВНОВАЖЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ (УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА) В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Аналіз локальних актів органів місцевого самоврядування дає підстави стверджувати про наявність типових помилок при призначенні та організації роботи уповноважених з антикорупційної діяльності, що призводить до порушення норм чинного законодавства, а подекуди знижує ефективність його діяльності. У ході аналізу документів 23 територіальних громад з різних областей України (міські та обласні) виявлено різні підходи до організації роботи в сфері запобігання та протидії корупції на місцях шляхом:

- 1) прийняття антикорупційної програми;
- 2) створення уповноваженого підрозділу з питань запобігання та виявлення корупції, прийняття положення про нього, розробки посадових інструкцій працівників такого підрозділу (найбільш розповсюджений варіант) із затвердженням плану заходів із запобігання корупції або без такого;
- 3) комбінації перших двох варіантів;
- 4) створення окремої штатної одиниці/покладання обов'язків на посадову особу – спеціаліста, уповноваженого з питань запобігання та виявлення корупції, діяльність якого здійснюється відповідно до посадової інструкції.

При цьому окремі громади прийняли також Антикорупційні програми (наприклад, Луцька, Рівненська та Чернівецька міські територіальні громади) або розробили плани антикорупційних заходів у громаді (наприклад, Кропивницька, Харківська, Херсонська міські територіальні громади). Частина громад у своїх відповідях на запит Національного агентства повідомляє про планування діяльності із розроблення окремої антикорупційної програми.

Абзацом п'ятим частини першої статті 19 Закону України "Про запобігання корупції" обов'язок розробляти та затверджувати антикорупційні програми у місцевому самоврядуванні встановлений лише для Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних рад, Київської та Севастопольської міської ради. Утім, стаття 62 цього Закону дає змогу будь-яким юридичним особам розробляти подібні документи. Правозастосовна практика, яка свідчить про активність місцевих влад у добровільній розробці власних антикорупційних програм, вказує на зацікавленість та готовність місцевого самоврядування самостійно вживати превентивних заходів у сфері запобігання корупції.

Наявність антикорупційної програми може стати глобальним документом територіальної громади, який визначає стале функціонування ефективної системи запобігання та протидії корупції, відповідності діяльності всіх дотичних суб'єктів вимогам антикорупційного законодавства з урахуванням кращих світових практик.

Антикорупційна програма покликана встановити комплекс заходів (правил, стандартів і процедур) щодо запобігання, виявлення та протидії корупції в діяльності органів місцевого самоврядування, депутатів та комунальних підприємств, установ, організацій, не менший за обсягом та змістом, ніж передбачений Законом України "Про запобігання корупції" та Типовою АКП. Разом із тим антикорупційна програма має містити заходи щодо запобігання, виявлення та усунення або мінімізації корупційних ризиків.

У разі прийняття антикорупційної програми, остання стає обов'язковою для виконання органами, посадовими особами та працівниками органів місцевого самоврядування на відповідній території та особами, які проходять навчання чи виконують певну роботу на підставі цивільно-правових договорів, укладених з такими органами, а також утвореними ними комунальними підприємствами, установами, організаціями.

Не менш важливим у діяльності органу місцевого самоврядування є оцінка ризиків під час виконання власних чи делегованих повноважень за різними напрямками діяльності та, як наслідок, вжиття вчасних заходів для їх мінімізації. Організація роботи із запобігання корупції в органах місцевого самоврядування повинна здійснюватися на системній основі. Забезпеченню ефективності діяльності у цій сфері сприяє створення або визначення залежно від структури певного органу уповноваженої особи (уповноваженого підрозділу).

Так, відповідно до абзацу восьмого частини першої статті [13¹ Закону України "Про запобігання корупції"](#) уповноважені підрозділи (уповноважені особи) в обов'язковому порядку утворюються (визначаються) в апаратах Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських рад, Севастопольської міської ради, секретаріаті Київської міської ради.

До основних функцій уповноваженої особи згідно із [Професійним стандартом](#) належать:

- організація та контроль антикорупційної діяльності в організації;
- координація антикорупційної діяльності в інших органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління (за наявності);
- забезпечення обізнаності з питань додержання законодавства щодо запобігання корупції;
- управління корупційними ризиками у діяльності організації;
- запобігання конфлікту інтересів та порушенню інших антикорупційних обмежень у діяльності організації та її персоналу;
- забезпечення вимог фінансового антикорупційного контролю та декларування (для уповноважених осіб організацій публічного сектору);
- розгляд повідомлень про порушення вимог антикорупційного закону;
- здійснення повноважень у сфері захисту викривачів.

Статус уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи), кваліфікаційні вимоги до працівників

Статус уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи), перелік його (її) основних завдань та функцій визначено [статтею 13¹ Закону України "Про запобігання корупції"](#) та [Типовим положенням](#).

Особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження щодо здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету, є **посадовою особою місцевого самоврядування**, яка призначається на посаду відповідно до вимог [Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування"](#). Цим же Законом урегульовано питання прийняття на службу в органи місцевого самоврядування, порядок та правові гарантії перебування на ній, а також визначено підстави припинення служби.

На посаду посадової особи місцевого самоврядування можуть бути призначені особи, які мають відповідну освіту і професійну підготовку, володіють державною мовою відповідно

до рівня, визначеного [Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної"](#).

При визначенні загальних та професійних вимог, знань, вмінь, навичок варто використовувати Професійний стандарт.

Відповідно до пункту 1.8 розділу 1 Професійного стандарту документами, що підтверджують професійну та освітню кваліфікацію, її віднесення до рівня Національної рамки кваліфікацій, є:

- диплом бакалавра (6 рівень НРК);
- диплом магістра (7 рівень НРК);
- сертифікат про присвоєння / підтвердження професійної кваліфікації або інші документи про підтвердження професійної кваліфікації.

Згідно із Професійним стандартом уповноважений з антикорупційної діяльності повинен володіти такими **загальними компетентностями**, як:

- добросовісність;
- досягнення результатів;
- аналітичні здібності;
- комунікація та взаємодія.

Уповноваженою особою не може бути особа, яка:

- досягла 65-річного віку;
- визнана недієздатною або дієздатність якої обмежена в установленому законом порядку;
- має судимість за вчинення умисного кримінального правопорушення, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку;
- позбавлена відповідно до рішення суду права обіймати відповідні посади або займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;
- не пройшла спеціальної перевірки або не надала згоди на її проведення у випадках, передбачених законом;
- підпадає під заборону, встановлену Законом України "Про очищення влади";
- має громадянство іншої держави;
- набуває відносин прямої підпорядкованості близьких осіб, конфлікту інтересів у випадках, передбачених законом.

При відборі претендентів на посади працівників уповноважених підрозділів (уповноваженої особи) **рекомендуємо надавати перевагу кандидатам з вищою юридичною або економічною освітою та попереднім досвідом роботи, який найближче пов'язаний зі сферою запобігання корупції, а також кандидатам, які володіють аналітичними здібностями, добре орієнтуються у антикорупційному законодавстві, вміють працювати з великим обсягом інформації, користуватися електронними реєстрами та інформаційними базами даних, узагальнювати та систематизувати інформацію, володіють основами комунікації та механізмами взаємодії, вміють давати кваліфіковані консультації щодо застосування норм антикорупційного законодавства, здатність приймати зважені, обґрунтовані, неупереджені рішення, тощо.**

Вміння розробляти проекти актів з питань запобігання та виявлення корупції в організації, здатність здійснювати контроль за дотриманням антикорупційного законодавства в організації, виявлення конфлікту інтересів та сприяти його врегулюванню також буде перевагою.

Кваліфікаційні вимоги до посади необхідно передбачити в посадовій інструкції, в якій чітко окреслити місце та роль посадової особи в діяльності структурного підрозділу, межі повноважень, взаємовідносини за посадою, права, обов'язки, та в положенні про відповідний структурний підрозділ органу місцевого самоврядування.

При розробленні посадових інструкцій уповноваженої особи та працівників уповноваженого підрозділу варто керуватися [Методичними рекомендаціями щодо роботи з посадовими інструкціями посадових осіб місцевого самоврядування](#), затвердженими наказом Національного агентства України з питань державної служби від 18.07.2022 № 58-22.

Посадова інструкція повинна містити:

- загальну інформацію;
- мету посади;
- основні посадові обов'язки;
- права;
- зовнішню службову комунікацію;
- умови служби.

У розділі "Загальна інформація" рекомендується зазначити найменування посади згідно зі штатним розписом, категорію посади, найменування структурного підрозділу (у разі наявності), вказати, кому безпосередньо підпорядковується посадова особа за посадою.

У розділі "Мета посади" рекомендується чітко окреслити значення (роль) посади для досягнення завдань і здійснення повноважень порівняно з іншими посадами в органі місцевого самоврядування, а також розкрити зміст основного результату роботи на посаді.

У розділі "Основні посадові обов'язки" рекомендується зазначити **до 10 посадових обов'язків**, які мають відповідати завданням і функціям структурного підрозділу та органу місцевого самоврядування, меті посади та включати типові види діяльності, що мають виконуватися на посаді та вирізняють її серед інших посад у структурному підрозділі або органі місцевого самоврядування в цілому.

Рекомендується, щоб завдання та обов'язки уповноваженої особи відповідали повноваженням, передбаченим статтею 131 Закону України "Про запобігання корупції", та Типовому положенню.

Звертаємо увагу, що професійні компетентності, передбачені Професійним стандартом, можна взяти за основу при визначенні посадових обов'язків уповноваженої особи та працівників уповноваженого підрозділу

У розділі "Зовнішня службова комунікація" рекомендується зазначити суб'єкти зовнішньої комунікації, з якими уповноважена особа здійснюватиме постійну чи періодичну взаємодію.

До кола цих осіб варто включити посадових осіб місцевого самоврядування, які працюють у апараті ради та її виконавчих органах, депутатів місцевих рад, керівників підприємств, установ та організацій, що перебувають у комунальній власності територіальних громад, уповноважених, відповідальних за реалізацію антикорупційної програми в цих юридичних особах.

У розділі "Умови служби" рекомендується зазначати інформацію про режим роботи, особливості робочого процесу чи робочого місця (приміщення, кабінет), що мають постійний чи періодичний характер і пов'язані з виконанням посадових обов'язків. В цьому ж розділі варто вказати гарантії незалежності уповноваженої особи.

Посадові інструкції уповноваженої особи та працівників уповноваженого підрозділу рекомендується розробляти з урахуванням: Законів України "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про службу в органах місцевого самоврядування", "Про запобігання корупції", Професійного стандарту, Типового положення, Положення про апарат (виконавчий апарат) ради, положення (регламент) про її виконавчий комітет, положення про виконавчий орган, положення про структурний підрозділ, рішення відповідної ради про розподіл повноважень між виконавчими органами (у разі наявності); правил внутрішнього трудового розпорядку, колективного договору, інших локальних актів.

Національне агентство опрацювало низку посадових інструкцій уповноваженої особи, аналіз яких виявив різні підходи до їх змісту.

Так, наприклад, зі змісту однієї вбачається, що сфера повноважень цієї посадової особи обмежена виключно виконавчими органами відповідної ради, як наслідок, депутати місцевої ради не перебувають у полі його професійної компетенції. Аналіз іншої показав відсутність кваліфікаційних вимог до посади. Третя посадова інструкція не обмежувала повноважень цієї посадової особи виключно виконавчими органами відповідної ради, а включала в себе ширше коло суб'єктів: інші підрозділи, створені міською радою; підприємства, установи та організації комунальної власності територіальної громади.

Необхідно зауважити, що, зважаючи на статус депутатів місцевих рад, які не є посадовими особами місцевого самоврядування, вони часто випадають з поля зору діяльності уповноваженої особи.

Уповноважений повинен надавати консультаційну допомогу депутатам місцевих рад, оскільки вони є повноважними та рівноправними членами відповідної ради, що має бути відображено в посадовій інструкції

Хоча за чинною редакцією [Закону України "Про запобігання корупції"](#) уповноважений орган створюється, а уповноважена особа призначається в апараті ради, доцільно визначати, що компетенція уповноваженого поширюється на усі виконавчі органи та структурні підрозділи органу місцевого самоврядування, а також закріплювати можливість надання консультацій та висновків щодо діяльності ради як представницького органу (у т.ч. за запитом депутатів відповідної ради), а також щодо дотримання антикорупційного законодавства на підприємствах, в установах та організаціях, утворених за рішенням відповідної ради.

Критерії щодо визначення штатної чисельності уповноваженого підрозділу

У разі створення в органі місцевого самоврядування уповноваженого підрозділу при розрахунках його мінімальної штатної чисельності рекомендуємо враховувати:

- чисельність працівників (у тому числі суб'єктів декларування) в апараті ради та її виконавчих органах;
- кількість депутатів, які входять до складу ради;
- специфіку повноважень та функцій органу місцевого самоврядування, які містять корупційні ризики;
- кількість підприємств, установ та організацій, які належать до сфери управління органу місцевого самоврядування, а також чисельність їх працівників та кількість функцій з підвищеним корупційним ризиком.

Відповідно до пункту б частини шостої статті 131 Закону України "Про запобігання корупції" основними завданнями уповноважених підрозділів (уповноваженої особи) є здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства, у тому числі розгляд повідомлень про порушення вимог цього Закону, у тому числі на підвідомчих підприємствах, в установах та організаціях

При розрахунках мінімальної штатної чисельності уповноваженого підрозділу рекомендуємо враховувати вимоги [наказу Національного агентства від 26.04.2021 № 240/21 "Про встановлення обов'язкових вимог до мінімальної штатної чисельності уповноваженого підрозділу з питань запобігання та виявлення корупції в державних органах", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 18.05.2021 за № 650/36272.](#)

Порядок призначення та припинення повноважень уповноваженої особи

Аналіз внутрішніх організаційно-розпорядчих документів органів місцевого самоврядування, положень про уповноважений підрозділ, посадових інструкцій тощо дає підстави стверджувати, що органи місцевого самоврядування часто допускають помилки при призначенні уповноважених осіб.

Уповноважена особа може призначатися на окрему посаду, утворену у структурі органу місцевого самоврядування, на яку покладено повноваження з виконання функцій уповноваженої особи.

Уповноважена особа може визначатися **шляхом покладення на одного з працівників органу місцевого самоврядування функцій уповноваженої особи.**

З аналізу наданих місцевими радами документів вбачається, що відповідні функції можуть покладатися на різних спеціалістів. Наприклад:

- начальника відділу правової та організаційної роботи, роботи зі зверненнями громадян управління лікувально-профілактичної роботи, моніторингу якості медичної допомоги, правової та організаційної роботи, роботи зі зверненнями громадян Департаменту охорони здоров'я;
- головного спеціаліста відділу судової роботи управління правового забезпечення;

- провідного спеціаліста юридичного відділу виконкому міської ради;
- консультанта відділу юридичного забезпечення виконавчого апарату обласної ради;
- головного спеціаліста сектору управління персоналом;
- головного спеціаліста відділу юридичного супроводу, кадрової роботи та внутрішнього аудиту виконавчого апарату ради;
- головного спеціаліста юридичного відділу;
- керівників відповідних виконавчих органів ради;

Отже, на практиці спостерігаємо покладення обов'язків уповноваженої особи на посадових осіб місцевого самоврядування різних категорій: від керівників, заступників до головних спеціалістів структурних підрозділів.

Визначення працівника відповідного органу уповноваженою особою не повинно призводити до реального чи потенційного конфлікту інтересів у зв'язку з виконанням таким працівником повноважень уповноваженої особи.

Зокрема, необхідно враховувати:

- можливість особи, яка виконує обов'язки за основною посадою, в повному обсязі та належним чином виконувати обов'язки, що покладаються на уповноважену особу;
- сумісність посадових обов'язків за основною посадою працівника із повноваженнями уповноваженої особи.

Посадові обов'язки керівника іншого органу місцевого самоврядування (відмінного від уповноваженого підрозділу) несумісні із повноваженнями уповноваженої особи

Рішенню про покладення функцій уповноваженої особи на ту чи іншу посадову особу має передувати аналіз на предмет відсутності конфлікту інтересів між відповідними повноваженнями.

Наприклад, в одній із місцевих рад міста – обласного центру з кількістю населення понад 250 тисяч, повноваження уповноваженої особи покладено на радника міського голови, що може призводити до конфлікту інтересів, враховуючи функціональні обов'язки такої особи за основною посадою.

Виконання функцій уповноваженої особи потребує чималих ресурсів, значної кількості робочого часу, належного рівня професійної підготовки, а також підтримки та створення керівником органу місцевого самоврядування відповідних умов, зокрема щодо забезпечення гарантій самостійності й незалежності.

У разі покладення виконання функцій уповноваженої особи на посадову особу місцевого самоврядування, яка виконує повноваження за основною посадою, у посадовій інструкції такої особи необхідно чітко визначити підзвітність і підконтрольність такого працівника безпосередньому керівнику (за основною посадою) та міському голові (у частині виконання функцій уповноваженої особи).

Повноваження щодо виявлення та запобігання корупції не можуть бути покладені на керівника, заступника керівника, радника голови відповідної місцевої ради, бухгалтера, уповноважену особу з публічних закупівель та іншу матеріально відповідальну особу, оскільки у такому випадку може мати місце реальний конфлікт інтересів.

З метою запобігання додаткового навантаження на працівників органів місцевого самоврядування, неналежного виконання ними посадових обов'язків за основною посадою доцільно уникати покладення на них, поряд з виконанням основних обов'язків, функцій уповноваженої особи. Якщо запобігти цьому неможливо, то у розпорядчих документах варто зазначити конкретний строк покладення таких функцій.

Визначення кількох уповноважених осіб (у різних структурних підрозділах) однієї юридичної особи не передбачено законодавством

У разі відсутності уповноваженої особи у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, перебуванням у відпустці та з інших причин її обов'язки виконує інша особа (за її згодою), визначена керівником відповідного органу (абзац четвертий пункту 3 розділу I [Типового положення](#)).

Підстави припинення повноважень уповноваженої особи як посадової особи місцевого самоврядування визначено [Кодексом законів про працю України](#) та [Законом України "Про службу в органах місцевого самоврядування"](#).

Надання згоди Національного агентства на звільнення керівника уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) органу місцевого самоврядування законодавством не передбачено.

Водночас антикорупційне законодавство передбачає вимогу **повідомляти** Національне агентство про зміну уповноваженої особи незалежно від підстав її звільнення.

Відповідно до підпункту 7 пункту 2 розділу II [Типового положення](#) уповноважений підрозділ (уповноважена особа) повідомляє Національне агентство про зміну структури, штатної чисельності, контактних даних, а також керівника уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) протягом 10 робочих днів.

Підзвітність, підконтрольність та гарантії незалежності уповноваженої особи

Уповноважений підрозділ утворюється як самостійний та функціонально незалежний структурний підрозділ з метою організації та здійснення заходів із запобігання та виявлення корупції, передбачених [Законом України "Про запобігання корупції"](#).

Професійний стандарт визначає, що умовами ефективної організації роботи уповноваженого з антикорупційної діяльності є:

- незалежність та безпосереднє підпорядкування керівнику організації;
- інтегрованість у всі управлінські процеси роботи організації;
- компетентність;
- достатнє ресурсне забезпечення.

Зазначені умови праці конкретизуються антикорупційним законодавством та забезпечуються керівництвом організації.

Відповідно до частини третьої [статті 13¹ Закону України "Про запобігання корупції"](#) керівник уповноваженого підрозділу (уповноважена особа) підзвітний і підконтрольний

керівнику відповідного державного органу або органу місцевого самоврядування.

Аналіз актів органів місцевого самоврядування дає підстави стверджувати, що у переважній більшості міських рад уповноважені підрозділи (уповноважені особи) створюються (визначаються) не в апаратах рад (як визначено Законом України "Про запобігання корупції"), а у виконавчому органі міської ради.

Так, наприклад, в одній із рад міста - обласного центру з кількістю населення більше 250 тисяч утворено сектор з питань запобігання, виявлення корупції. Відповідно до пункту 1.3 Положення про цей сектор, останній є виконавчим органом міської ради без статусу юридичної особи, підзвітний та підконтрольний заступнику міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради або керуючому справами виконавчого комітету міської ради відповідно до розподілу обов'язків. Міський голова забезпечує гарантії Сектору від впливу чи втручання в його роботу (пункт 1.5 Положення про Сектор). Указане свідчить про недотримання вимог про незалежність уповноважених суб'єктів під час реалізації антикорупційної політики на місцях.

Відповідно до положень [статті 10 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні"](#) рада є представницьким органом місцевого самоврядування.

Згідно зі [статтею 11 Закону України "Про місцеве самоврядування"](#) виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад є їх виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад є підконтрольними і підзвітними відповідним радам, а з питань здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади – також підконтрольними відповідним органам виконавчої влади.

Згідно з [пунктами 5 та 6 частини першої статті 26 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні"](#) до виключної компетенції місцевої ради віднесене затвердження за пропозицією сільського, селищного, міського голови структури виконавчих органів ради, загальної чисельності апарату ради та її виконавчих органів, а також утворення за поданням сільського, селищного, міського голови інших виконавчих органів ради.

Таким чином, у разі якщо уповноважений підрозділ формується в органі місцевого самоврядування базового рівня у статусі окремого виконавчого органу чи структурного підрозділу виконавчого органу, – це питання вирішується виключно шляхом прийняття відповідного рішення місцевої ради. Кількість уповноважених осіб та їх посади у структурі виконавчих органів також залежать від рішення ради. Хоча в обох випадках, як це впливає зі змісту зазначених норм Закону, ініціатива має виходити від відповідного сільського, селищного, міського голови.

Внутрішня організація **районних та обласних рад** має низку особливостей та відрізняється від органів місцевого самоврядування базового рівня. Зокрема, районні та обласні ради не мають власних виконавчих органів, створюють лише **виконавчі апарати**, які на відміну від виконавчих органів здійснюють організаційне, правове, інформаційне, аналітичне, матеріально-технічне забезпечення діяльності рад, їх органів, депутатів, сприяють здійсненню взаємодії та зв'язків з територіальними громадами, місцевими органами виконавчої влади, органами та посадовими особами місцевого самоврядування ([стаття 58 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#)).

До виключної компетенції районної та обласної ради згідно з пунктом 4 частини першої статті 43 [Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні"](#) належить затвердження за пропозицією голови ради структури виконавчого апарату ради, його чисельності, встановленої відповідно до типових штатів, затверджених Кабінетом Міністрів України,

витрат на утримання ради та її виконавчого комітету.

Згідно з положеннями частини третьої [статті 13¹ Закону України "Про запобігання корупції"](#) керівник відповідного державного органу або органу місцевого самоврядування забезпечує гарантії незалежності уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) від впливу чи втручання у його роботу.

У пункті 5 розділу I [Типового положення](#) визначено, що втручання у діяльність уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) під час здійснення ним (нею) своїх повноважень, а також покладення на уповноважений підрозділ (уповноважену особу) обов'язків, що не належать або виходять за межі його (її) повноважень чи обмежують виконання покладених на нього (неї) завдань, забороняються.

До прикладу, в одній міській раді міста - обласного центру з населенням більше 250 тисяч відсутні окремий підрозділ чи окрема штатна одиниця, відповідальна за виявлення та запобігання корупції. У виконавчих органах, які мають статус юридичних осіб, та у комунальних підприємствах визначені посадові особи як уповноважені:

- для департаменту інфраструктури міста уповноваженою особою з питань запобігання та виявлення корупції визначено начальника відділу юридичного та кадрового забезпечення;
- для департаменту соціального захисту населення – перший заступник директора цього департаменту;
- для департаменту інспекційної роботи – начальник управління дозвільної документації, торгівлі та підприємництва.
- для управління державно-архітектурного контролю – заступник начальника управління та начальник відділу правового забезпечення (при цьому функціонал між ними не поділений).

Окремі ради під час вирішення питання про виконання функцій із запобігання та виявлення корупції вирішили питання про створення окремих виконавчих органів ради, які поєднують в собі не тільки ці функції, а й інші. *Наприклад – відділ взаємодії з правоохоронними органами, запобігання корупції та мобілізаційної роботи. Як наслідок, на спеціалістів відділу, яку мають займатись виключно питаннями протидії, виявлення та запобігання корупції, покладено також і інші, не властиві цьому напряму функції. У проаналізованому Положенні про відділ взаємодії з правоохоронними органами, запобігання та виявлення корупції, мобілізаційної, оборонної та спеціальної роботи однієї з рад (далі – Положення) зазначено, що вказаний відділ виконує завдання в рамках 5 напрямів:*

- взаємодії з правоохоронними органами;
- запобігання та виявлення корупції;
- мобілізаційної роботи;
- оборонної роботи;
- спеціальної (режимно-секретної) роботи.

При цьому спільним завданням за всіма напрямами є така функція (пункт 2.2.1 Положення) – розроблення та здійснення експертизи нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування. Сам відділ підконтрольний та підзвітний міській раді, підпорядковується виконавчому комітету та міському голові, безпосередньо підпорядковується посадовій особі, визначеній відповідно до розподілу функціональних повноважень. Проте спеціалісти відділу, крім іншого, підзвітні та підконтрольні керівнику

відділу, що також впливає на неупередженість та незалежність безпосередньо особи, уповноваженої на виконання функцій з виявлення та запобігання корупції.

В іншій раді міста – обласного центру з населенням більше 250 тисяч повноваження з виявлення та протидії корупції покладено на спеціаліста відділу з питань запобігання та виявлення корупції. При цьому реалізація його власних притаманних його функціональним обов'язкам повноважень може бути реалізована виключно через відділ в особі його начальника. Так, наприклад, пункт 4.1 розділу IV Положення «Права» вказує на право саме відділу отримувати необхідні для роботи документи та інформацію. Таким чином, без згоди начальника відділу отримати необхідну інформацію відповідальний за протидію та виявлення корупції не може, а це власне вже є загрозою конфлікту інтересів та посяганням на незалежність відповідного спеціаліста під час виконання важливих функцій з виявлення корупції. Відповідно до пункту 5.1 Положення всю відповідальність за неналежну роботу відділу несе його начальник.

Окремо варто звернути увагу, що Положення не містить окремих прав спеціаліста, який уповноважений на запобігання та виявлення корупції, що вкотре свідчить про невідповідність цього Положення вимогам антикорупційного законодавства.

Керівнику органу місцевого самоврядування рекомендовано забезпечити керівнику та працівникам уповноваженого підрозділу (уповноваженій особі) належні умови праці, зокрема, це може бути: надання окремого кабінету, що унеможливує доступ сторонніх осіб до конфіденційної та службової інформації; сейфа для зберігання документів; робочого місця, оснащеного офісними меблями, комп'ютерним обладнанням та організаційною технікою, доступом до мережі Інтернет, канцелярським приладдям, засобами зв'язку; забезпечити захист від незаконного відеоспостереження та прослуховування тощо.

Посадові особи місцевого самоврядування (в тому числі виборні), депутати місцевих рад, посадові особи підприємств, установ, організацій, які належать до сфери управління органу місцевого самоврядування, сприяють виконанню уповноваженим підрозділом (уповноваженою особою) своїх повноважень, зокрема шляхом:

- надання на вимогу уповноваженої особи інформації та документів, необхідних для виконання покладених на нього обов'язків;
- сприяння у проведенні внутрішніх розслідувань;
- реагування належним чином та у розумний строк на звернення, рекомендації та зауваження, які надані уповноваженим підрозділом (уповноваженою особою) у межах реалізації своїх повноважень.

РОЗДІЛ II

ДІЯЛЬНІСТЬ УПОВНОВАЖЕНОГО ПІДРОЗДІЛУ (УПОВНОВАЖЕНОЇ ОСОБИ) В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Згідно з частиною першою [статті 4 Закону України “Про правовий режим воєнного стану”](#) (далі – Закон № 389) передбачено, що на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть **утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації**.

На виконання [Закону № 389](#) для здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку [Указом Президента України від 24.02.2022 № 68/2022 “Про утворення військових адміністрацій”](#) на території України утворено обласні, районні військові адміністрації на базі існуючих районних та обласних державних адміністрацій, а також Київську міську військову адміністрацію на базі Київської міської державної адміністрації.

ВАНП утворюються в межах територій територіальних громад, у випадках та порядку, передбаченому частинами третьою та п'ятою статті 4 Закону № 389. Повноваження ВАНП поширюються на усю територію відповідної територіальної громади. Начальником ВАНП може бути призначений відповідний сільський, селищний, міський голова.

За загальним правилом військові адміністрації здійснюють свої повноваження протягом дії воєнного стану та 30 днів після його припинення чи скасування (частина восьма статті 4 Закону № 389).

Утворення військових адміністрацій не передбачає припинення (ліквідації) органів місцевого самоврядування та припинення повноважень посадових осіб місцевого самоврядування.

Щодо функціонування уповноважених в органах місцевого самоврядування у разі утворення військових адміністрацій

З моменту утворення до військових адміністрацій переходять повноваження, визначені статтею 15 Закону № 389². Ці повноваження не передбачають прямих функцій з управління апаратом чи виконавчими органами місцевого самоврядування. Отже, у разі утворення військової адміністрації відповідного рівня питання організації діяльності уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) залишаються без особливих змін.

Однак [частина друга статті 10 Закону № 389](#) передбачає, що у разі утворення ВАНП Верховна Рада України за поданням Президента України може прийняти рішення про те, що у період дії воєнного стану та 30 днів після його припинення чи скасування:

² У відповідному абзаці йдеться про застосування чинної на момент підготовки цих рекомендацій редакції [Закону № 389](#). Щодо військових адміністрацій, утворених у період з 24 лютого по 20 травня 2022 року, – див. [роз'яснення Комітету Верховної Ради України, затверджене рішенням Комітету від 18.01.2024 \(Протокол № 134\)](#).

1) начальник військової адміністрації:

- крім повноважень, віднесених до його компетенції цим Законом, здійснює повноваження сільської, селищної, міської ради, її виконавчого комітету, сільського, селищного, міського голови;
- може затвердити тимчасову структуру виконавчих органів сільської, селищної, міської ради (для працівників, посади яких не включені до тимчасових штатних розписів, оголошується простій або здійснюється їх переведення на рівнозначну чи нижчу посаду);

2) апарат сільської, селищної, міської ради та її виконавчого комітету, інші виконавчі органи (з урахуванням абзацу третього пункту 1 цієї частини), комунальні підприємства, установи та організації відповідної територіальної громади підпорядковуються начальнику відповідної військової адміністрації.

Таким чином, у разі прийняття відповідного рішення Верховною Радою України до начальника ВАНП тимчасово, на визначений Законом строк, переходять усі повноваження сільської, селищної, міської ради (як представницького органу та суб'єкта владних повноважень), її виконавчого комітету (як колегіального органу та суб'єкта владних повноважень), а також відповідного голови, і структурні підрозділи органу місцевого самоврядування на території відповідної громади підпорядковуються начальнику ВАНП.

Подібна за змістом норма міститься і у частині третій статті 10 [Закону № 389](#), згідно з якою у разі утворення обласної та/або районної військової адміністрації на період дії воєнного стану та протягом 30 днів після його припинення чи скасування, у разі тимчасової окупації або оточення адміністративного центру області або у разі прийняття Верховною Радою України за поданням Президента України відповідного рішення:

1. повноваження такої обласної та/або районної ради здійснюють відповідні обласні та районні військові адміністрації;
2. виконавчий апарат такої районної та обласної ради підпорядковується начальнику відповідної військової адміністрації;
3. відповідні районні та обласні ради не здійснюють свої повноваження.

Отже, навіть у разі передачі відповідній військовій адміністрації (її начальнику) ряду повноважень місцевого самоврядування у порядку, передбаченому [частиною другою або третьою статті 10 Закону № 389](#), уповноважений підрозділ (уповноважена особа), який створений (призначена) в органі місцевого самоврядування, продовжує працювати та не звільняється від виконання покладених на нього (неї) завдань, передбачених [Законом України "Про запобігання корупції"](#) та [Типовим положенням](#). **Обсяг завдань та функцій у такого підрозділу (особи) залишається незмінним. Можуть змінюватись лише окремі питання координації діяльності, а також уповноважена особа роботодавця, що прийматиме певні управлінські рішення щодо уповноваженого підрозділу/особи.**

Щодо особливостей призначення чи звільнення з посади уповноважених в органах місцевого самоврядування у разі утворення військових адміністрацій

Згідно із частиною третьою [статті 1 Закону України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану"](#) у період дії воєнного стану не застосовуються норми законодавства про працю, Законів України "Про державну службу", "Про службу в органах місцевого самоврядування", інших законодавчих актів, що регулюють діяльність державних

службовців, посадових осіб місцевого самоврядування у частині відносин, врегульованих цим Законом.

Відповідно до положень статті 2 Закону України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" у період дії воєнного стану сторони за згодою визначають форму трудового договору.

При укладенні трудового договору в період дії воєнного стану умова про випробування працівника під час прийняття на роботу може встановлюватися для будь-якої категорії працівників.

З метою оперативного залучення до виконання роботи нових працівників, а також усунення кадрового дефіциту та браку робочої сили, у тому числі внаслідок фактичної відсутності працівників, які евакуювалися в іншу місцевість, перебувають у відпустці, простої, тимчасово втратили працездатність або місцезнаходження яких тимчасово невідоме, роботодавець може укласти з новими працівниками строкові трудові договори у період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника.

Відповідно до частини п'ятої статті 10 [Закону № 389](#) у період дії воєнного стану особи призначаються на посади, зокрема в органах місцевого самоврядування, сільським, селищним, міським головою, головою районної, районної у місті, обласної ради, начальником відповідної військової адміністрації безконкурсного відбору, обов'язковість якого передбачена законом, на підставі поданої заяви, заповненої особової картки встановленого зразка та документів, що підтверджують наявність у таких осіб громадянства України, освіти та досвіду роботи згідно з вимогами законодавства, встановленими щодо відповідних посад, а також за наявності у Єдиному державному реєстрі декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.

Посадові особи місцевого самоврядування, призначені відповідно до абзацу першого частини п'ятої статті 10 [Закону № 389](#), не можуть бути переведені на інші посади державної служби або посади в органах місцевого самоврядування.

Особа, яка претендує на зайняття посади в органах місцевого самоврядування, у період дії воєнного стану не подає документа про підтвердження рівня володіння державною мовою відповідно до [Закону України](#) "Про забезпечення функціонування української мови як державної".

Таким чином, начальник ВАНП, у разі прийняття Верховною Радою України рішення про здійснення ним повноважень за частиною другою статті 10 [Закону № 389](#), може прийняти рішення як про утворення уповноваженого підрозділу в рамках тимчасової структури виконавчих органів місцевого самоврядування, так і про визначення уповноваженої особи в органі місцевого самоврядування (в останньому випадку – незалежно від того, чи передбачена така посада у постійній структурі, чи начальник ВАНП визначає її у межах тимчасової структури).

При цьому згідно з підпунктом 7 пункту 2 розділу II [Типового положення](#) уповноважений підрозділ (уповноважена особа) має повідомити Національне агентство про відповідні призначення/зміни.

Слід звернути увагу, що згідно з абзацом восьмим частини першої статті 13¹ [Закону України "Про запобігання корупції"](#) на сьогодні встановлено, що у місцевому самоврядуванні уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції утворюються (визначаються) в апаратах Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських рад, Севастопольської міської ради, секретаріаті Київської міської ради. Тобто у сільських та селищних радах утворення таких підрозділів (визначення осіб) законом не передбачене.

Керівник уповноваженого підрозділу (уповноважена особа) буде підзвітний і підконтрольний начальнику ВАНП як особі, що здійснює функції відповідного органу місцевого самоврядування у разі, якщо уповноважений підрозділ створений у апараті чи у виконавчому комітеті відповідної ради (згідно з [частиною третьою статті 13¹ Закону України "Про запобігання корупції"](#) з урахуванням приписів [пункту 2 частини другої статі 10 Закону № 389](#)). У разі утворення уповноваженого підрозділу чи визначення уповноваженої особи у складі іншого виконавчого органу (будь-якого, відмінного від виконавчого комітету) – керівник уповноваженого підрозділу чи уповноважена особа будуть підзвітні та підконтрольні керівнику того виконавчого органу місцевого самоврядування, у складі якого утворено підрозділ чи визначено особу.

У разі утворення ВАНП, щодо якої Верховна Рада України не прийняла рішення про здійснення повноважень відповідно до частини другої статті 10 Закону № 389 начальником ВАНП, для уповноваженого підрозділу (особи) питання підпорядкування та координації діяльності будуть залишатися незмінними.

Те саме буде стосуватися і випадків передачі повноважень районної чи обласної ради відповідній військовій адміністрації за [частиною третьою статті 10 Закону № 389](#). У разі прийняття відповідного рішення Верховною Радою України питання координації діяльності уповноваженого буде вирішувати начальник відповідної військової адміністрації, а у разі неприйняття такого рішення Верховною Радою України – для уповноваженого все залишатиметься без змін.

РОЗДІЛ III

ПРИЗНАЧЕННЯ УПОВНОВАЖЕНОГО НА ПІДПРИЄМСТВАХ, В УСТАНОВАХ, ОРГАНІЗАЦІЯХ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ У КОМУНАЛЬНІЙ ВЛАСНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Згідно з абзацом першим пункту 30 частини першої [статті 26 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні"](#) виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради вирішуються питання про створення, ліквідацію, реорганізацію та перепрофілювання підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідної територіальної громади.

До повноважень сільського, селищного, міського голови належить призначення на посади та звільнення з посад керівників підприємств, установ та організацій, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, крім випадків, передбачених законодавством.

Питання призначення та звільнення з посад керівників підприємств, установ та організацій, що перебувають у спільній власності територіальних громад, відбувається виключно на пленарному засіданні районної, обласної ради відповідно до [статті 43 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні"](#).

Відповідно до [статті 17](#) зазначеного вище Закону відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, будуються на засадах їх підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності органам місцевого самоврядування.

Здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства на підвідомчих підприємствах, в установах та організаціях покладено на уповноважений підрозділ (уповноважену особу), який створений на підставі [статті 13¹ Закону України "Про запобігання корупції"](#), в апараті відповідної ради.

Питання щодо необхідності призначення уповноваженого з антикорупційної діяльності, визначення його статусу та організація роботи на комунальних підприємствах, в установах, організаціях є одними з найпоширеніших. Тому розглянемо ці питання більш детально.

Вимога [статті 13¹ Закону України "Про запобігання корупції"](#) про обов'язкове утворення уповноваженого підрозділу або визначення уповноваженої особи не поширюється на підприємства, установи та організації, які належать до сфери управління органу місцевого самоврядування.

Однак варто звернути увагу на вимогу [Закону України "Про запобігання корупції"](#) щодо призначення особи, відповідальної за реалізацію антикорупційних програм в юридичних особах.

Так, відповідно до частини другої [статті 62 Закону України "Про запобігання корупції"](#) в обов'язковому порядку антикорупційна програма затверджується керівниками:

- державних, **комунальних підприємств**, господарських товариств (у яких державна

або комунальна частка перевищує 50 відсотків), де середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує п'ятдесят осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період перевищує сімдесят мільйонів гривень;

- юридичних осіб, які є учасниками процедури закупівлі відповідно до Закону України "Про публічні закупівлі", якщо вартість закупівлі товару (товарів), послуги (послуг), робіт дорівнює або перевищує 20 мільйонів гривень.

Якщо підприємство, установа, організація відповідають критеріям, визначеним частиною другою статті 62 Закону України "Про запобігання корупції", то у такій юридичній особі затверджується антикорупційна програма та призначається відповідальна особа за її реалізацію – уповноважений.

Правовий статус уповноваженого визначається статтею [64 Закону України "Про запобігання корупції"](#) та [Типовою АКП](#).

При цьому на таку особу не поширюються дія статті 131 Закону України "Про запобігання корупції" та Типове положення.

Права, обов'язки та гарантії незалежності уповноваженого визначено Типовою АКП.

Про випадки порушення гарантій незалежності уповноважений повинен повідомити наглядову раду комунального підприємства (якщо вона утворена) та орган місцевого самоврядування, до сфери управління якого належать підприємство, установа, організація.

При визначенні загальних та професійних вимог до уповноваженого варто використовувати Професійний стандарт

У разі якщо комунальне підприємство, установа, організація не відповідають критеріям, визначеним частиною другою статті 62 Закону України "Про запобігання корупції", то на них не поширюється вимога щодо обов'язкового затвердження антикорупційної програми та призначення уповноваженого.

Однак це не позбавляє права керівника такої юридичної особи затвердити антикорупційну програму та/або прийняти дискреційне рішення про утворення уповноваженого підрозділу або призначення (визначення) особи, відповідальної за запобігання та виявлення корупції.

Керівники підприємств, установ та організацій комунальної форми власності, які не підпадають під вимоги статті 62 Закону України "Про запобігання корупції", мають право із власної ініціативи визначити особу, відповідальну за запобігання та виявлення корупції в цій юридичній особі.

! Якщо на підприємстві, в установі, організації комунальної форми власності є працівники, які є суб'єктами декларування відповідно до Закону України "Про запобігання корупції", то перевірка факту подання ними декларацій особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та повідомлення Національного агентства про випадки неподання чи несвоєчасного подання декларацій покладаються на структурний підрозділ відповідного органу, визначений керівником.

